

ӘОЖ 028:37:013:77

НЕГЕ ЖАСТАР КІТАП ОҚЫМАЙДЫ ЖӘНЕ НЕГЕ КІТАП ӘЛІ ДЕ МАҢЫЗДЫ?

Сарыева Дильназ Дарханқызы

«оқушы», 11 «Б» сыныбы, №27 жалпы орта білім беретін мектеп,
Семей қаласы, Абай облысы, Қазақстан

Бұл мақалада қазіргі қоғамдағы жастардың кітап оқуға деген қызығушылығының төмендеу мәселесі жан-жақты қарастырылады. Цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы, әлеуметтік желілер мен қысқа бейне контенттердің кең таралуы жастардың ақпаратты қабылдау ерекшеліктерін өзгертіп, кітап оқуға бөлінетін уақыттың азаюына әсер еткені талданады. Сонымен қатар аталған үрдістің салдары ретінде зейіннің тұрақсыздығы, сөздік қордың шектеулілігі және сыни ойлау қабілетінің әлсіреуі сияқты мәселелерге назар аударылады. Мақалада кітап оқудың тұлғаның интеллектуалдық, тілдік және рухани дамуына тигізетін оң әсері ғылыми деректер мен тұжырымдар негізінде түсіндіріледі. Кітап оқу арқылы адамның есте сақтау қабілеті, қиялы, аналитикалық ойлауы және сөйлеу мәдениеті қалыптасатыны дәлелденеді. Сонымен қатар кітаптың жеке тұлғаның мәдени деңгейін арттырудағы және қоғамға бейімделуіндегі рөлі айқындалады. Қорытынды бөлімде жастар арасында оқу мәдениетін қалыптастырудың маңыздылығы атап өтіліп, кітапқа деген қызығушылықты арттырудың тиімді жолдары ұсынылады. Атап айтқанда, отбасы мен білім беру ортасының ықпалы, заманауи форматтардың (аудиокітаптар, кітап клубтары) рөлі көрсетіледі.

Кілт сөздері: кітап оқу, жастар, әлеуметтік желі, білім, ойлау қабілеті, тіл байлығы, мәдениет.

Қазіргі заманда жастардың қолынан кітаптан гөрі телефонды жиі көреміз. Әлеуметтік желілер, қысқа видеолар мен ойындар жылдам әрі жеңіл ақпарат ұсынады. Бір ғана батырмананы басу арқылы адам қалаған мәліметін бірнеше секунд ішінде ала алады. Мұндай мүмкіндіктер, бір жағынан, өмірді жеңілдеткенімен, екінші жағынан адамның ойлау жүйесіне әсер етуде. Ал кітап оқу уақыт пен шыдамдылықты талап етеді. Осы себепті «жастар кітап оқымайды» деген пікір қоғамда жиі айтылады. Алайда бұл мәселенің тек себептерін ғана емес, оның салдарын және кітаптың неге әлі де маңызды екенін түсіну аса маңызды.

Бүгінгі ақпараттық қоғамда адамның миы үнемі жылдам өзгертін контентке бейімделіп бара жатыр. Қысқа видеолар мен әлеуметтік желілер адамның назарын бірнеше секундқа ғана ұстайды. Нәтижесінде жастардың зейіні тұрақсыз бола бастайды. Ұзақ мәтінді оқу немесе терең ойлану қиындай түседі. Бұл тек оқу дағдысына ғана емес, жалпы білім алу процесіне де кері әсер етеді. Ал кітап оқу — керісінше, зейінді ұзақ уақыт сақтауға үйрететін тиімді құрал. Кітап арқылы адам бір ойға шоғырланып, оны терең түсінуге дағдыланады.

Кітап оқудың ең маңызды артықшылықтарының бірі — ойлау қабілетін дамытуы. Кітап оқыған кезде адам тек ақпарат қабылдап қана қоймайды, сонымен қатар оны талдайды, салыстырады және өз көзқарасын қалыптастырады. Бұл — сыни ойлаудың негізі. Қазіргі қоғамда ақпарат көп, бірақ оның бәрі дұрыс немесе пайдалы емес. Сондықтан адамға ақпаратты сүзгіден өткізе білу қабілеті қажет. Ал бұл қабілет көбіне кітап оқу арқылы дамиды.

Сонымен қатар кітап адамның тілдік мәдениетін қалыптастырады. Көп кітап оқитын адамның сөздік қоры бай болады, сөйлеуі анық әрі әсерлі келеді. Мұндай адамдар өз ойын нақты жеткізе алады және кез келген ортада еркін сөйлейді. Бұл қасиет әсіресе қазіргі таңда өте маңызды, себебі коммуникация — табыстың негізгі факторларының бірі. Кітап оқымайтын адам көбіне ойын жеткізуде қиналып, қарапайым сөздермен ғана шектелуі мүмкін.

Кітаптың тағы бір маңызды ерекшелігі — адамның қиялын дамытуы. Әрбір шығарма оқырманды жаңа әлемге жетелейді. Кейіпкерлердің бейнесін, оқиғалардың барысын адам өз қиялында елестетеді. Бұл шығармашылық ойлауды дамытады. Ал шығармашылық — тек өнерде ғана емес, кез келген салада қажет қасиет. Мысалы, жаңа идея ойлап табу, мәселені ерекше жолмен шешу - бәрі қиялдың дамуына байланысты.

Жастардың кітаптан алыстауының басты себептерінің бірі — цифрлық технологиялардың әсері. Смартфондар мен әлеуметтік желілер бос уақыттың көп бөлігін алып жатыр. Адам телефонға тәуелді болып, бос уақытын тиімді пайдаланбайды. Сонымен қатар қысқа контентке үйреніп қалған адамға кітап оқу қиын әрі қызықсыз болып көрінуі мүмкін. Бұл — қазіргі қоғамдағы өзекті мәселелердің бірі.

Тағы бір маңызды фактор — кітап оқудың кейде міндет ретінде қабылдануы. Мектеп бағдарламасындағы кейбір шығармалар оқушыларға ауыр немесе түсініксіз болуы мүмкін. Бұл олардың кітапқа деген қызығушылығын төмендетеді. Алайда әр адамның талғамы әртүрлі. Біреуге классикалық әдебиет ұнаса, енді біреуге заманауи шығармалар қызық болуы мүмкін. Сондықтан кітапты дұрыс таңдай білу өте маңызды.

Кітап оқу тек интеллектуалдық емес, психологиялық тұрғыдан да пайдалы. Ол күйзелісті азайтып, адамның эмоционалдық жағдайын жақсартады. Кітап оқығанда адам күнделікті мәселелерден алыстап, басқа әлемге еніп кетеді. Бұл оның демалуына және ішкі тепе-теңдігін сақтауға көмектеседі. Кейбір зерттеулерге сәйкес, кітап оқу күйзелісті айтарлықтай төмендетеді.

Сонымен қатар кітап оқу адамның ұзақ мерзімді дамуына әсер етеді. Өмір бойы кітап оқитын адамдар жаңа ақпаратты тез қабылдайды, ойлау қабілеті жоғары болады және түрлі жағдайларға бейімделе алады. Мұндай адамдар қоғамда белсенді, табысты және өзіне сенімді келеді.

Қазіргі таңда кітап оқу мәдениетін дамыту үшін түрлі жобалар жүзеге асырылуда. Кітап клубтары, әдеби кештер, онлайн платформалар жастарды кітапқа тартуға бағытталған. Сонымен қатар аудиокітаптар да кеңінен таралып келеді. Бұл формат уақыт тапшы адамдар үшін өте ыңғайлы.

Жастардың кітап оқуға деген қызығушылығын арттыру үшін отбасы мен мектептің рөлі ерекше. Ата-аналар балаларға үлгі болуы керек. Егер бала кішкентайынан кітап көріп өссе, ол да кітап оқуға бейім болады. Ал мұғалімдер кітапты қызықты түрде таныстыра білсе, оқушылардың қызығушылығы арта түседі.

Қорытындылай келе, кітап оқу — тек білім алу құралы ғана емес, тұлғалық дамудың негізі. Ол адамның ойлау қабілетін дамытып, тілін байытып, дүниетанымын кеңейтеді. Қазіргі технология дамыған заманда да кітаптың орны ерекше. Сондықтан жастар кітапты тек міндет ретінде емес, өзін дамытуға арналған құрал ретінде қабылдауы қажет. Кітап — адамға жол көрсететін сенімді серік.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. UNESCO. (2021). Literacy and Education. UNESCO Publishing.
2. Wolf, M. (2018). Reader, Come Home: The Reading Brain in a Digital World. Harper.

ПОЧЕМУ МОЛОДЕЖЬ НЕ ЧИТАЕТ КНИГИ И ПОЧЕМУ ЧТЕНИЕ ВАЖНО

Сарыева Дильназ Дархановна

В данной статье рассматривается актуальная проблема снижения интереса молодежи к чтению книг в условиях стремительного развития цифровых технологий. Анализируются основные причины данного явления, включая влияние социальных сетей, коротких видеоматериалов и изменения информационного потребления. Особое внимание уделяется последствиям отказа от чтения, таким как снижение уровня концентрации, ограниченность словарного запаса и ослабление

критического мышления. В работе также раскрывается значение чтения как важнейшего инструмента интеллектуального, речевого и личностного развития. Приводятся аргументы и научные данные, подтверждающие положительное влияние книг на развитие памяти, воображения и аналитических способностей. Отмечается роль чтения в формировании культурного уровня личности и ее успешной социализации в современном обществе. В заключении подчеркивается необходимость формирования культуры чтения среди молодежи, а также предлагаются возможные пути повышения интереса к книгам через образовательную среду, семью и современные форматы, такие как аудиокниги и книжные клубы.

Ключевые слова: чтение, молодежь, книги, образование, мышление, культура.

WHY YOUNG PEOPLE DO NOT READ BOOKS AND WHY READING IS IMPORTANT

Saryeva Dilnaz Darkhanovna

This article examines the актуал issue of declining interest in reading among young people in the context of rapid digitalization. It analyzes the main factors contributing to this trend, including the widespread use of social media, short-form content, and changes in information consumption habits. Special attention is given to the negative consequences of reduced reading, such as decreased concentration, limited vocabulary, and weakened critical thinking skills. The paper also highlights the importance of reading as a key tool for intellectual, linguistic, and personal development. It presents arguments and research-based evidence demonstrating the positive impact of reading on memory, imagination, and analytical abilities. Furthermore, the role of books in shaping an individual's cultural awareness and successful integration into society is emphasized. In conclusion, the article stresses the importance of promoting a reading culture among young people and suggests practical ways to increase interest in reading through education, family influence, and modern formats such as audiobooks and reading communities.

Keywords: reading, youth, books, education, thinking, culture

REFERENCES

1. UNESCO. (2021). Literacy and Education. UNESCO Publishing.
2. Wolf, M. (2018). Reader, Come Home: The Reading Brain in a Digital World. Harper.